

ТМФВ

ВЧИТЕЛЬ

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ 8 (10)/2007

Виходить 12 разів на рік. Заснований у 2006 році

ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В ЯКОСТІ ОРГАНІЗАТОРА ФІЗКУЛЬТУРНО- ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Кожевнікова Л., Лапшинська Н., Матчина А.,
Миколаївський державний університет імені В.О. Сухомлинського

Анотація. У роботі йдеться про виявлення шляхів професійно-прикладної підготовки студентів — майбутніх вчителів — в якості організаторів фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи.

Ключові слова: студенти, фізична культура, діяльність вчителя, знання, вміння, вимоги.

Вступ. Важливою частиною реформування системи народної освіти є значне покращання підготовки учительських кадрів. Майбутній вчитель повинен бути не тільки різнобічно підготовленим до своєї основної професійної діяльності, але й також до ведення виховної й оздоровчої роботи з учнями засобами фізичної культури [3]. Проблема використання засобів фізичного виховання з метою підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців — учителів початкових класів — зумовлена об'єктивним перебігом суспільного розвитку і має безпосереднє відношення до підготовки кадрів у системі вищої школи. Одним з провідних напрямів удосконалення системи фізичного виховання у ВНЗ є підсилення його прикладного значення. Необхідність професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП) студентів зумовлюється підвищеними вимогами до молодих спеціалістів з перших днів їх педагогічної діяльності.

Мета дослідження полягала у виявленні шляхів професійно-прикладної підготовки студентів — майбутніх вчителів в якості організатора фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями молодших класів.

Методи дослідження. Основні характеристики та умови професійної діяльності вчителів початкової школи вивчалися у процесі педагогічних спостережень та опитування у вигляді анкетування. Анкетне опитування 323 студенток педагогічного факультету та 253 вчителів початкових класів дозволило виявити, що формування організаторських та управлінських умінь і навичок, спрямованих на

педагогічну діяльність, складають один з найважливіших компонентів у системі ППФП майбутніх вчителів.

Результати дослідження та їх обговорення. Питання змісту професійної підготовки фахівців на сучасному етапі [1, 5] розглядаються з позиції системно-діяльнісного підходу, який полягає в тому, що навчальна діяльність студента розглядається як цілісне явище, де органічно поєднується пізнавальна та перетворююча сторони діяльності людини.

Суттєвого значення для вчителів початкових класів має рівень професійно-прикладної підготовки для ведення самостійної організаторської діяльності з розділу фізичної культури. Достатнім його вважають 15,5% студентів і 23,5% вчителів; якщо 38,1% студентів оцінюють його як недостатнім, то цей показник у вчителів — 48,2%. Подібні результати викликають занепокоєння і вказують на недостатню професійно-прикладну фізичну підготовку з педагогічною спрямованістю молодих фахівців в умовах ВНЗ.

Формування педагогічних знань, умінь і навичок — тривалий процес [5], в якому можна виділити такі етапи:

- формування первинних уявлень про дітей, педагогічну професію, професійну діяльність учителя, особистості вчителя, значення педагогічної теорії в шкільній практиці;
- формування предметної системи знань, засвоєння прикладних педагогічних теорій, категорій, понять, закономірностей, змісту та методів навчання й виховання школярів;

— формування узагальненої комплексної системи знань на основі міжпредметних зв'язків з психологією, віковою фізіологією, методикою викладання предметів, загальнополітичними дисциплінами.

Формування системи знань і навиків є цілеспрямований, тривалий процес, який заснований на глибокому усвідомленні студентами цілей, завдань, змісту, конкретних умов, засобів і прийомів педагогічної діяльності. На організацію цього процесу впливає, з одного боку, досвід діяльності набутий до ВНЗ (пізнавальний та громадський) майбутніх учителів, визначений рівень їхніх організаторських умінь, з іншого боку — після вузівський досвід удосконалення практичних умінь і навиків (під час стажування випускників ВНЗ і в подальшій самостійній педагогічній діяльності).

Процес формування системи професійно-прикладних педагогічних умінь розподіляється на такі ланки:

- постановку перед студентами завдання оволодіння практичними вміннями й навичками, розкриття їхнього професійного та особистого значення, постановку перспектив майбутньої діяльності (що створює у студентів цільове ставлення до оволодіння вміннями);
- розкриття системи педагогічних умінь, якими необхідно оволодіти, та змісту кожного вміння як визначеної сукупності дій та операцій, з яких складаються вміння і, науково обґрунтованих способів виконання дій;
- розробку програми формування педагогічних умінь і навиків;
- організацію практичної діяльності студентів і виконання вправ для оволодіння вміннями;
- контроль за рівнем сформованості вмінь і навиків, облік зміни результатів діяльності студентів.

З проблеми педагогічних умінь виявлені три, більш чи менш чітко сформульовані концепції [4]. У першій вміння визначаються як перехідна ступінь від знань до навички, тобто розглядається як незакінчений навик. У другій концепції вміння розглядаються як нова якість здобута студентом, яка виникла на основі знань і навиків і дає можливість користуватися ним у будь-яких обставинах. У третій концепції педагогічне вміння розподіляється на первісне («просте», або вміння першого порядку), яке є вихідним для створення навички та вміння досконале («складне», або вміння другого порядку), тобто таке, що формується вже на основі навички і тому містить ознаки навички. Шлях, яким йде процес формування педагогічних умінь, лежить через спеціально організований процес навчання.

Важливим моментом, який забезпечує ефективність використання навчальних педагогічних

завдань у процесі формування професійно-прикладних педагогічних умінь, є визначення їхньої послідовності.

При проведенні педагогічного експерименту нами ставилося завдання не тільки готувати студентів до успішного вдосконалення професійно важливих фізичних якостей, але й одночасно формувати в них важливі професійно-педагогічні якості організатора фізкультурно-оздоровчої позакласної роботи з учнями. Для професійно-прикладної педагогічної підготовки ми використовували вправи ритмічної гімнастики, рухливі ігри, плавання та туризм. До змісту навчального матеріалу експериментальної програми, за визначеними видами, були включені теоретичний і методичний розділи та залікові вимоги.

Методика проведення занять за запропонованою програмою базувалася на загальноприйнятих педагогічних принципах і була спрямована на планомірне й успішне оволодіння програмою. Виховання у студентів педагогічних та організаційних умінь проведення фізкультурно-оздоровчої, позакласної та спортивно-масової роботи з учнями — основне завдання запропонованої програми.

Виходячи з різних переліків педагогічних умінь, які виявлені різними авторами [1, 2, 4, 6], ми зібрали вихідний матеріал для визначення професійно-прикладних педагогічних умінь, необхідних студенту-випускнику, як кінцевого результату підготовки фахівця у ВНЗ. Виявлені професійно-прикладні педагогічні вміння були розподілені на групи таким чином:

- I група — організаційно-управлінські вміння;
- II група — спеціально-методичні вміння з організації та проведення комплексів фізичних вправ;
- III група — вміння планувати, організовувати та проводити рухливі ігри з учнями;
- IV група — вміння контролювати педагогічні дії при проведенні фізкультурно-оздоровчих позакласних заходів.

Кожна з визначених груп професійно важливих педагогічних умінь має свій зміст.

Важливою умовою ефективності процесу оволодіння педагогічними вміннями та навичками є практична діяльність студентів. Так як знання є теоретичною основою вмінь, а вміння виступають як реальне функціонування знань, навчальна практика на академічних заняттях була організована таким чином, щоб знання та вміння засвоювалися студентами в єдиній, рівноцінній діяльності.

Для розвитку організаторських здібностей студентів найбільш ефективними виявилися репродуктивні, а потім самостійні творчі дії на матеріалі гімнастики, рухливих ігор і туризму. Система завдань передбачала послідовне ускладнення дій в

якості організатора фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями. Студенти систематично проводили на академічній групі або підгрупі окремі вправи, окремі частини занять, рухливі ігри, пізнавальні екскурсії.

У педагогічному експерименті професійно-прикладні педагогічні вміння формувалися не тільки на практичних заняттях, а також і на методичних з виконанням письмових робіт для виявлення вміння: записувати гімнастичні вправи конкретно за правилами гімнастичної термінології; складання комплексів фізичних вправ; підбору та описуванню рухливих ігор для учнів молодшого шкільного віку.

Якість засвоєння професійно-прикладних педагогічних умінь студентами, їхня готовність до практичної роботи з молодшими школярами, оцінювалася експертами, які кваліфіковано, об'єктивно та доброзичливо справилися з покладеними на них обов'язками.

Про характер засвоєння та динаміку професійно-прикладних педагогічно важливих умінь говорять вихідні й кінцеві результати експертних оцінок в усіх групах педагогічних умінь. Виявлені вміння оцінювалися за п'ятибальною шкалою.

Через те, що професійно-прикладні педагогічні вміння були розподілені на чотири групи, то й оцінювалися ці вміння окремо по групах.

Так, у першій групі, яка складалася з організаційно-управлінських умінь, попередня початкова оцінка в контрольній групі (КГ) була 2,79 бала, а експериментальній групі (ЕГ) — 3,42 бала. Наприкінці експерименту в обох групах спостерігається поліпшення показників з високим ступенем достовірності на 1% рівні значущості: в КГ — 3,49 бала, в ЕГ — 4,1 бала. Показник середнього приросту в КГ склав +0,7 бала, в ЕГ — +0,68 бала.

У другій, великій і більш складній групі спеціально-методичних умінь з організації та проведення комплексів фізичних вправ початкова середня оцінка в КГ була 2,79, а в ЕГ — 2,9 бала, то кінцеві результати в КГ були — 3,67, а в ЕГ — 4,03 бала. Достовірність на 1% рівні значущості. Результат середнього приросту в КГ склав +0,88 бала, в ЕГ — 1,13 бала.

У групі з планування, організації та проведення рухливих ігор з учнями молодших класів середній початковий показник в КГ склав 3,15 бала, а в ЕГ — 3,46. Коли експеримент було завершено студентки КГ отримали середню оцінку 3,9 бала, в ЕГ — 4,45 бала. Різниця достовірності на 1% рівні значущості. Величина позитивного зрушення в оцінці цієї групи умінь в контрольній групі склала +0,66 бала, а в експериментальній — +0,99 бала.

У четвертій групі умінь контролювати педагогічні дії при проведенні фізкультурно-оздоровчих позакласних заходів на початок експерименту з виз-

наченням рівня професійно-прикладних умінь, тобто безпосереднього виходу на педагогічну практику до школи, середня оцінка в КГ була 2,93 бала, а в ЕГ — 3,23 бала. Коли студенти повернулися з практики у них знову були оцінені ці вміння. У КГ середній результат умінь склав 3,71 бала, а в ЕГ — 4,41 бала. Різниця між початковими та кінцевими показниками в групах має місце достовірної відмінності на 1% рівні значущості. Середній показник приросту в контрольній групі склав +0,78 бала, в той час коли в експериментальній групі +1,18 бала.

Аналіз отриманих результатів експертної оцінки показав, що при оцінюванні професійно-прикладних педагогічних умінь первинні показники вже мали достовірну різницю на 1% рівні значущості. Рівень початкових оцінок вказує на засвоєння навчального матеріалу та готовності студентів до практичної педагогічно-організаційної діяльності в школі.

Висновки. Аналіз реальних труднощів, які виникають у роботі з дітьми, дозволяє відокремити найбільш важливі сторони ППФП майбутніх вчителів, до яких треба віднести: мотивацію професійної спрямованості з фізичного виховання; усвідомлення студентами своєї майбутньої професії як процесу вирішення педагогічних завдань; самостійну участь у реальному процесі навчання та своєчасне отримання методичної допомоги при осмисленні цього процесу, як процесу подолання труднощів; спрямованість на формування майбутнього вчителя як особистості до грамотного й активного використання засобів фізичної культури і спорту у вихованні учнів молодших класів і тим самим їхнього залучення до здорового способу життя.

Обґрунтована програма професійно-прикладної педагогічної підготовки студентів забезпечує якісне набуття необхідних знань, умінь і навиків для самостійної організаторської фізкультурно-оздоровчої роботи в школі.

Реалізація вимог до такої діяльності можлива лише за умови корінного перегляду організації та змісту фізичного виховання майбутніх педагогів, забезпечення глибокого професійно-педагогічного спрямування навчальних та поза навчальних занять з фізичного виховання студентів педагогічних спеціальностей.

Література

1. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя высшего педагогического образования: Для педагогических спец. высш. уч. заведений. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Просвещение, 1991. — 141 с.
2. Виленский М.Я., Сафин Р.С. Профессиональная направленность физического воспитания студентов педагогических специальностей (Учеб. пособие для спец. пед. вузов). — М.: Высшая шк., 1989. — 159 с.

3. *Комплексні програми середньої загальноосвітньої школи. Фізична культура 1—11 класи.* — К.: Освіта, 1993. — С. 42—52.
4. *Кузьмина Н.В.* Методы исследования педагогической деятельности. — Л.: ЛГУ, 1970. — 11с.
5. *Талызина Н.Ф.* Теоретические основы разработки модели специалиста. — М.: Знание, 1986. — С. 4—35.
6. *Шиян Б.М.* Теорія і методика фізичного виховання школярів. — Т.1. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002. — 252 с.

Надійшла до редакції 10.04.2007.

Людмила Кожевникова, Наталья Лапшинская, Алина Матчина. Профессионально-прикладная подготовка будущих учителей в качестве организатора физкультурно-оздоровительной работы с учащимися младших классов. В работе идет речь о выявлении путей профессионально-прикладной подготовке студентов — будущих учителей — в качестве организаторов физкультурно-оздоровительной работы с учащимися начальной школы.

Ключевые слова: студенты, физическая культура, деятельность учителя, знания, умения, требования.

Ludmila Kozhevnikova, Natalie Lapshinska, Alina Matchina. Professionally-applied preparation of future teachers – in quality the organizers of athletic-health work with the pupils of primary school. Mykolayev State University named after Sykhomlyns'ky.

In work the question is about the exposure of ways of the professionally-applied preparation of students — future teachers — in quality the organizer of athletic-health work with lower boys

Key words: students, physical culture, activity of teacher, knowledge, ability, requirements.

- Шиян Б.М., Папуша В.Г.**
Ш65 Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. — Харків: «ОВС», 2005. — 208 с.
ISBN 966-7858-39-1.

Запропонована праця покликана допомагати тим, хто готується викладати гімнастику, легку атлетику, спортивні ігри з методикою викладання в їх професійному становленні, оскільки у ній розкриваються основні підходи до організації, змісту і методики проведення усіх форм занять зі спортивно-педагогічних дисциплін.

Навчальний посібник рекомендовано викладачам і магістрам факультетів фізичного виховання педагогічних університетів.

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних
закладів фізичного виховання і спорту
(лист № 14/18.2-964 від 29.04.2005 р.)*